

OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 11:00 uur d.d. 3 april 2020 – 12:00 uur d.d. 6 april 2020

(Ministerie van Defensie) | Met input van VWS, RIVM, J&V, BZ, FIN, BZK, IenW, OCW, SZW, EZK, LNV en Defensie

10.2e

NB: de ringen staan onderaan

Samenvatting

- De meeste Nederlanders hebben zich tijdens het zonnige weekend goed aan de coronamaatregelen gehouden en bleven 'massaal' thuis. Wel waren er enkele incidenten en moesten burgemeester op sommige plekken waar het te druk werd ingrijpen.
- De discussie over de gezondheid versus de economie speelt in toenemende mate op. Voor hoe lang wegen de maatregelen nog op tegen de kosten van het stilleggen van de economie? Ondernemers vragen om een exit-strategie om de economie weer op te starten.
- Er waren dit weekend positieve berichten over intensive care, nu het aantal IC-opnames minder hard stijgt dan verwacht en het maximum aantal bedden nog niet in zicht is.

Karakterisering berichtgeving

- Landelijke en regionale media besteden op de voorpagina's en in reportages veel aandacht aan hoe Nederland het afgelopen zonnige weekend beleefde en 'massaal' thuisbleef. Het beeld is dat de meeste Nederlanders zich aan de maatregelen hielden, al wel het op zondag wel iets drukker dan op zaterdag en waren er enkele incidenten tijdens het weekend. Media besteden aandacht aan 'coronafeestjes' en een bijeenkomst van meer dan 100 mensen in Arnhem. Vooruitkijkend melden media dat Nederlanders massaal de paas- en meivakanties hebben geannuleerd.
- De discussie over gezondheid vs. economie (o.a. aangewakkerd door Jort Kelder) en de noodzaak om over een exit-strategie na te denken komen uitgebreid terug in diverse media. Wat zijn de kosten en gezondheidseffecten van het stilleggen van de economie? De Volkskrant berekent in aanpak dat het idee om enkel ouderen te isoleren en de rest van Nederland de economie weer op gang te laten brengen tot 'veel slachtoffers' leidt. De Telegraaf spreekt van een 'vraagstuk vol valkuilen.' Sommige experts en belangenbehartigers opperen dat het kabinet aan een exit-strategie moeten gaan denken, maar het RIVM en viroloog Ab Osterhaus benadrukken stellen dat de capaciteit van de gezondheidszorg op dit moment leidend is. "Als je de teugels nu laat vieren, heb je de kans dat we alles tenietdoen", aldus Osterhaus.
- De roep om een exit-strategie komt o.a. van Hans de Boer (VNO-NCW) die zegt dat ondernemers willen dat de economie na de meivakantie weer gaat draaien. 'Moed zakt in de schoenen' zo citeert De Telegraaf de werkgeversvoorman op de voorpagina. Nieuwsuur had zondagavond een reportage over de ondernemers die 'Nederland weer van het slot willen'.
- Zondag was er aandacht voor positieve berichten over de intensive care. Het aantal ic-opnames stijgt minder hard dan verwacht. Het maximum van 2400 bezetten bedden is voorlopig nog niet in zicht. Diederik Gommers (NVIC) waarschuwde wel voor al te veel optimisme en zei dat het essentieel is om de komende week een discussie te voeren over de leidraad waarop IC-artsen een keuze moeten maken over wel/niet-opnemen.
- Vanaf maandag is er meer testcapaciteit beschikbaar in Nederland. 'Testen, testen, testen: vanaf nu ook in Nederland', schrijft Trouw op de voorpagina.

SISOS (Slachtoffers - Identiteiten – Schade - Oorzaken - Scenario's)

Slachtoffers

- Het aantal mensen dat door het coronavirus is overleden, is met 115 toegenomen, mede door het RIVM op zondag. Dat is aanzienlijk minder dan zaterdag, toen 164 sterfgevallen werden gemiddeld. Voor zover bekend zijn in Nederland nu 1766 mensen overleden in verband met COVID-19.

Identiteiten

- Er is een twintiger overleden in Nederland (tussen de 25-29 jaar), het jongste slachtoffer tot nu toe, zo bevestigt het RIVM.
- De Britse premier Johnson is zondagavond opgenomen in het ziekenhuis. Volgens een woordvoerder van de premier is de opname een voorzorgsmaatregel omdat hij last heeft van 'hardnekkige symptomen van het coronavirus'.
- Er zijn al elf echtparen aan het virus overleden. Dat blijkt uit een inventarisatie van het AD uit mediapublicaties en rouwadvertenties.

Schade

- Nederlandse durfinvesteerders verwachten 53.000 ontslagen bij jonge techbedrijven.
- Moody's voorspelt een krimp van de Nederlandse economie van 2,6%.
- DCA-Markets ziet de prijzen van voedsel 'keihard onderuit' gaan. Gevreesd wordt dat specialistische groenten en fruit geheel verdwijnen.

Scenario's

- Er wordt voorzichtig gespeculeerd dat de maatregelen eerst voor scholen versoepeld worden. NRC schrijft op basis van een rondgang onder hoogleraren en onderzoekers dat de pandemie nog 2 jaar kan duren. Mogelijk moet de Nederlandse bevolking één of zelfs meerdere jaren aan een mate van social distancing doen, voordat de pandemie voorbij is.
- Door de gevolgen van het coronavirus zal de groep werkende armen fors toenemen, voorspelt Ton Wilthagen (Universiteit van Tilburg).

Informatiebehoefte

- Op de sociale media kanalen van Buitenlandse Zaken zijn er vragen over met name repatriëring.
- Meer dan een derde van de ondernemers vindt de informatie over de overheidsregelingen (zeer) onduidelijk. Dat blijkt uit de KVK Flitspeiling onder ruim 10.000 ondernemers.
- BNR bestudeerde met Google Trends het zoekgedrag op internet. Er is onder meer een forse groei te zien bij zoektermen als 'uitstel van betaling', 'huur niet betalen', 'uitkering aanvragen', en 'niet betalen'.
- Vrijwel geen enkele ondernemer verwacht financiële problemen als gevolg van de corona-crisis te kunnen ontlopen. In een (niet representatieve) peiling van de KvK denkt slechts 7 procent van de ruim 10.000 ondervraagde ondernemers niet of nauwelijks in de geldproblemen te komen. Meer dan een kwart van de ondervraagde ondernemers geeft aan nu al financiële moeilijkheden te hebben. Uit een peiling van I&O Research blijkt dat 90% van de Nederlanders rekening houdt met economische krimp in 2020. 52% verwacht bovendien dat de economie sterk zal verslechteren. 37% van de Nederlanders maakt zich zorgen over de eigen financiële situatie, onder zzp'ers is dat 61%.
- Hoewel zorgen over kwetsbare gezinnen al lang klinken, valt nog niet eenduidig vast te stellen of de coronacrisis ook daadwerkelijk tot meer huiselijk geweld leidt.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Algemeen publiek

- Vrijwel alle grote landelijke media melden dat Nederlanders zich tijdens het zonnige weekend goed aan de coronamaatregelen hebben gehouden. Zij gaven gehoor aan de oproep om thuis te blijven, waardoor het rustig bleef in natuurgebieden, parken, stranden en op straat. Media spreken van een 'contrast' met twee weken geleden. Trouw concludeert dat de herhaalde oproep van het kabinet heeft gewerkt.
- Desalniettemin was het op sommige plekken te druk. Met name zondag grepen burgemeesters in. Een aantal plekken moest worden gesloten omdat er te veel bezoekers op afkwamen. Burgemeester Ahmed Marcouch van Arnhem sloot de Onderkade langs de Rijn nadat zaterdagavond laat 'een groep idioten het nodig vond om op de Rijnkade het samscholingsverbod te schenden' (aldus Marcouch in een tweet). In enkele plaatsen zorgden jongeren voor ergernis door feestjes te organiseren.
- Verder waren er opvallend veel motorrijders, sporters en jongeren op pad.

Zorg

- Zorgverzekeraars komen met financiële steunmaatregelen voor zorgaanbieders die niet direct betrokken zijn bij de behandeling van coronapatiënten en geen aanspraak kunnen maken op overheidsregelingen.

Onderwijs

- Volgens de Vereniging van Nederlandse Gemeenten wordt het plan van minister Slob om kwetsbare kinderen elders les te laten krijgen goed opgepakt.

Luchtvaart en openbaar vervoer

- Vakbond CNV wil wegens toenemende agressie plastic schermen en zeil in alle bussen.
- Wizz Air stopt per direct vluchten vanuit Roemenië naar Nederland met seizoensarbeiders.

Economie en bedrijfsleven

- Ongeveer 62.500 bedrijven en ondernemers hebben zich tot zaterdag bij het corona-noodloket gemeld voor een bedrag van 4.000 euro. Inmiddels hebben ook al zeker 2200 bedrijven het geld uitgekeerd gekregen. Daarmee is 9 miljoen euro gemoeid.
- Diverse banken hebben op verzoek van minister Hoekstra (Financiën) de rente verlaagd voor rekeninghouders die rood staan.
- Naar schatting 20.000 Nederlanders die ook de Amerikaanse nationaliteit hebben dreigen hun bankrekening te verliezen. Banken hebben hun Amerikaanse burgerservicenummer (ssn) nodig, maar door de coronacrisis is de aanvraagprocedure daarvoor vastgelopen.
- Volgens branchevereniging ANKO zijn er nog steeds kappers die doorgaan met hun werk. ANKO doet een dringend beroep op haar leden om zich aan de maatregelen te houden.
- Nationale Nederlanden en ASR Nederland schorten de uitkering van dividend tijdelijk op.
- De drie grootste kredietverzekeraars van Nederland stoppen of verlagen hun kredietlimieten voor tientallen winkelketens, schrijft het Financieel Dagblad. Zonder garantie van een kredietverzekeraar zijn ook banken geneigd zich terug te trekken omdat risico's dan als te hoog worden ingeschat. Het initiatief 'Help de Horeca' van Koninklijke Horeca Nederland heeft 1 miljoen euro aan waardebonnen opgeleverd voor noodlijdende horeca. Er zijn er ruim 20.000 aangeschaft.
- Deliveroo betaalt vanwege de coronacrisis alle restaurants in Nederland dagelijks in plaats van iedere twee weken uit.

Arbeidsmarkt

- Veel feitelijke aandacht in de media voor het feit dat werkgevers vanaf vandaag 9.00 uur kunnen aankloppen bij het UWV voor een tegemoetkoming in de loonkosten. Er worden tienduizenden aanvragen per dag verwacht.
- Picnic huurt vanwege de drukte 700 nieuwe werknemers in, en gaat in de ochtend bezorgen.

Wonen en bouwen

- Maxime Verhagen (Bouwend Nederland) zegt dat er behoefte is aan een Deltaplan voor de Nederlandse economie op het gebied van woningbouw, bereikbaarheid en duurzaamheid.
- FNV waarschuwt voor het te snel loslaten van bouw personeel en pleit voor de instroom van jonge mensen. Volgens de bond is het er nog altijd sprake van zware onderbezetting.

Kwetsbare groepen

- De overheid pakt mensen met schulden minder hard aan tijdens deze coronacrisis, waarmee de overheid tegemoetkomt aan een oproep van de zogeheten Armoedecoalitie. Volgens Linda Terpstra, bestuurder van Fier, steeg het aantal chatgesprekken met hulpverleners van Fier in de voorbije twee weken met 20 procent. Ook de chatfunctie van Sterk Huis, een Brabantse organisatie die ondersteuning biedt bij huiselijk geweld, wordt steeds vaker gevonden.

Bestuur

- Van Zanen (VNG) verwacht dat gemeenten na de coronacrisis gecompenseerd worden door de overheid voor alle extra taken die ze hebben gekregen.

Justitie en Veiligheid

- De rechtbank Noord-Nederland legt een beveiligd netwerk van videoverbindingen aan, zodat belangrijke rechtszaken op afstand kunnen worden gevolgd.
- De Raad van State houdt tot en met 28 april geen fysieke rechtszittingen. Die maatregel gold al tot en met 6 april.

Defensie

- Zr.Ms. Zeeland is vrijdag vertrokken richting de West.
- Ongeveer 35 militairen zijn zaterdagochtend teruggekomen uit Irak, waar zij deelnamen aan een trainingsmissie, meldt Defensie.

Koninkrijksrelaties

- Op verschillende eilanden neemt het aantal besmettingen gestaag toe. MP Jacobs (Sint Maarten) heeft zaterdag de noodtoestand uitgeroepen. Het land gaat de komende twee weken grotendeels op slot. Gisteren is een transportvliegtuig met medische apparatuur vanuit Nederland op het eiland aangekomen.
- Defensiemedewerkers ondersteunen in het Caraïbisch gebied de civiele instanties. Onder meer door matrassen van het stationschip Zr.Ms. Groningen te doneren aan de rampenbestrijdingsorganisatie

Buitenland

- De Nederlandse ambassade schreef in een kort daarop verwijderd Facebookbericht dat Marokko zijn onderdanen niet toestaat uit te reizen. De post riep in het bericht Nederlanders in het land op zich voor te bereiden op lang verblijf. Nederland zou hierover protest hebben aangetekend bij de Marokkaanse autoriteiten. Minister Blok zegt dat ongeveer 2000 Nederlanders in Marokko via BBB hebben aangegeven hulp te willen bij hun terugkeer.
- Volgens De Telegraaf hebben zo'n 25.000 Nederlanders in het buitenland zich aangemeld bij BBB. Het werkelijke aantal zou hoger liggen, omdat niet iedereen BBB weet te vinden en omdat sommigen zelf met behulp van commerciële vluchten proberen thuis te komen. Een woordvoerder van BZ zegt dat de meeste Nederlanders nog vast zitten in Marokko, Australië, Nieuw-Zeeland, Spanje, Indonesië, Zuid-Afrika en Peru.
- De Telegraaf schrijft dat 'tienduizenden' Nederlanders die naar huis willen nog vast zitten in het buitenland. Hun situatie zou snel slechter worden in verband met slechte gezondheidszorg, coronabeperkingen en een agressieve houding van de lokale bevolking. Het zou lastiger zijn dan gedacht te repatriëren, onder meer door lastig bereikbare verblijfplaatsen en het uitblijven van toestemming van lokale autoriteiten.
- De MS Zaandam ontscheept in Florida. Er zouden nog 5 Nederlanders aan boord zijn, plus het lichaam van 1 overleden Nederlander.

Betekenisgeving

Exit-strategie: Discussie gezondheidszorg of economie

- In de afgelopen dagen toenemende aandacht in de media voor de 'exit-strategie'. De weging van gezondheid en economie ligt gevoelig aldus De Telegraaf, maar hier en daar opperen experts, opiniemakers en belangenbehartigers dat het tijd wordt om te gaan nadenken over een exit-strategie. Verschillende deskundigen stellen dat bedrijven behoefte hebben aan duidelijkheid. Er wordt gepleit voor een sectorale aanpak en het stapsgewijs opheffen van belemmeringen, verboden en financiële tegemoetkomingen voor ondernemers.
- Ira Helsloot, hoogleraar Besturen van Veiligheid, wees erop dat de economische crisis ook slachtoffers eist. Viroloog Ab Osterhaus moet er niet aan denken dat we nu al beginnen om maatregelen terug te schroeven. "Als je de teugels nu laat vieren, heb je de kans dat we alles teniet doen en weer opnieuw kunnen beginnen."
- In het hoofdredactioneel commentaar noemt De Telegraaf de roep om de economie weer op gang te brengen 'begrijpelijk, maar veel te voorbarig'. Volgens de krant is een exit-strategie hard nodig, "...maar dat mag er niet toe leiden dat het aanslingeren van de economie belangrijker is dan het redden van mensenlevens."
- Over de exit strategieën schrijft NRC op basis van een rondgang onder Nederlandse hoogleraren en onderzoekers: 'Elk van deze strategieën heeft immense gevolgen voor de economie, voor privacy, voor de

positie van kwetsbaren, het gedrag van mensen, de belasting op de zorg en het risico om vroegtijdig te overlijden. En ze duren allemaal heel lang. Wat het beste is, weet niemand.'

- Asscher zegt in Buitenhof dat de vraag of de economische schade die voortvloeit uit de coronamaatregelen wel opweegt tegen het redden van wat mensenlevens, 'een vals dilemma' is. Hij vindt de kritische geluiden op de lockdown overdreven. Het interview van Jort Kelder bij Op1 met de vraag 'hoeveel economische schade is ons het redden van mensen waard' maakt veel los op social media, en dan vooral zeer negatief. Ook voor hoogleraar Ira Helsloot, die verkondigt dat de 'intelligente lockdown' op lange termijn mogelijk juist tot meer doden leidt', is er veel aandacht op zowel social media als andere media (FD, RTL Z). Hierbij is de stemming wat minder negatief. Op Facebook zijn de reacties heftig en zeer emotioneel.
- De Boer (VNO-NCW) zegt in WNL op zondag dat de bestaande maatregelen na de meivakantie moeten worden versoepeld om ondernemers perspectief te bieden. Ook riep hij het kabinet op overheidsopdrachten voor de bouw en infrastructuur versneld uit te voeren.
- Bauke Koekoek, crisisverpleegkundige en epidemioloog, denkt dat we niet ontkomen aan harde keuzes. Een gezonde economie redt volgens Koekoek meer levens en levensjaren dan een virus kan nemen.
- Ook op sociale media is discussie ontstaan over de economische gevolgen van de coronacrisis, die kan gaan leiden tot armoede/IC-opnames
- Volgens NVIC-voorzitter Diederik Gommers is het essentieel om de komende week een discussie te voeren over de leidraad waarop IC-artsen een keuze moeten maken over wel/niet-opnemen. Gommers geeft aan dat IC-artsen een leidraad willen van de maatschappij. "Wat vinden wij als maatschappij als Nederland, wat zijn onze normen en waarden en waarop vinden wij dat we deze keuzes moeten maken."

Reacties op de steunmaatregelen van de overheid

- Opnieuw klinken verschillende noodkreten dat de steunmaatregelen van het kabinet meer moeten worden afgestemd op startups en snelgroeiende bedrijven. Durfinvesteerders doen een oproep aan het kabinet voor steunmaatregelen voor start-ups en scale-ups die momenteel buiten de boot vallen.
- Uit de peiling van I&O research blijkt dat 90 procent van de Nederlanders de 'intelligente lockdown' steunt. Driekwart is ook tevreden over de maatregelen die het kabinet heeft genomen om de zwaar getroffen economie te steunen. De overheidssteun om die economie te redden, moet volgens ruim driekwart van de Nederlanders vooral naar het midden- en kleinbedrijf (mkb) gaan. Over steun aan de grote bedrijven als Schiphol en KLM is Nederland verdeeld: 30 procent vindt dat de overheid zich ook daarop moet richten, maar 30 procent is het daar niet mee eens.
- Jasper de Jong (I&O Research): "Het vertrouwen in de maatregelen van het kabinet is wel broos. Er wordt nu veel beloofd door het kabinet, maar op een gegeven moment is die pot leeg. Dan moet blijken of het vertrouwen standhoudt.'
- Henk Raaijmakers (LTO) wijst op weeffouten in de NOW regeling, waardoor volgens LTO bedrijven om gaan vallen en duizenden mensen op straat komen te staan. De eerste weeffout is dat de regeling is opgezet op basis van een jaaromzet in vier kwartalen, maar dat veel seizoensgebonden bedrijven 50 tot 70 procent van hun jaaromzet draaien in drie maanden. De tweede weeffout is dat wordt uitgegaan van het salaris in januari, maar dat seizoensgebonden bedrijven vaak veel meer personeel in dienst in piekperiodes.
- Pascal Besselink (arbeidsrechtjurist) verwacht een hausse bij het UWV nu allerlei regelingen voor werkgevers van start gaat. Besselink wijst op risico's zoals misbruik, voldoende mankracht bij het UWV en of de ICT het wel aankan. Hij roept het ministerie op voorbereidingen te treffen om opstoppen in aanvragen te voorkomen.
- Thomas Grosfeld, manager Innovatie VNO-NCW denkt dat de steunmaatregelen van het kabinet voor de korte termijn genoeg zijn.
- ZZP Nederland is blij met de steunmaatregelen, maar zegt dat het nog niet genoeg is: 'de TOZO-vergoeding moet hoger zijn'.
- Een groot aantal zzp'ers komt volgens diverse media niet in aanmerking voor de steunmaatregelen of ondervinden problemen bij het aanvragen ervan.

Opiniepeilingen

- Onderzoeksbureau Citisens meldt dat Nederlanders veel waardering hebben voor de aanpak van de overheid. 89% beoordeelt de maatregelen als goed. Twee derde van de deelnemers [8000] vindt dat de

overheid goed communiceert over het virus en de maatregelen die zijn genomen. Informatie van de overheid over de maatregelen ontvangen mensen het liefst via de televisie (76%), een nieuwsapp (50 procent) of de (digitale) krant (31%). Drie kwart van de mensen verwacht dat de maatregelen na 28 april worden verlengd.

- 58% van de Nederlanders verwacht dat de coronabeperkingen nog zeker een half jaar van kracht blijven, blijkt uit onderzoek van I&O Research. 75% is tevreden over de economische steunmaatregelen van het kabinet.
- Ruim een derde van de Nederlandse huishoudens vreest in de komende tijd moeilijk rond te komen, zo blijkt uit een peiling van het Nibud onder 1.050 mensen. Bijna 30 procent heeft niet genoeg achter de hand om het twee maanden zonder inkomsten te redden.

Onderwijs & Cultuur

- Uit een enquête onder ruim 1000 moeders op VROUW.nl blijkt dat (58%) zich geen zorgen maakt over het kennisniveau van hun kinderen en denkt dat zij straks prima weer kunnen instromen.
- Het idee om zomerscholen in te zetten om leerachterstanden in te halen wordt op social media voornamelijk positief ontvangen hoewel er wel zorgen zijn over de (nu al) overbelaste leraren die dit moeten organiseren.
- De Amsterdamse cultuurwethouder Touria Meliani zegt dat het belangrijk is dat “het rijk begrijpt dat “de maatregelen die nu zijn getroffen niet voldoende zijn voor de culturele sector.”
- Het zou volgens directeur John Mulder van concertorganisator MOJO ‘desastreus’ zijn als de overheid pas half mei beslist of er na 1 juni weer evenementen kunnen plaatsvinden.

Bestuur

- De TK wil meer vergaderen via videoconferentie en het vergaderbeleid versoepelen om tijdens de 'intelligente lockdown' toch fysiek te kunnen vergaderen. Hoogleraar Voermans (UvL) vindt dat het voorzien is geweest dat 'je nu tegen de Grondwet aanloopt' en ziet in videoconferenties geen goed alternatief, omdat er dan belangrijke 'liturgische' waarden van het debat verloren gaan.

Justitie en Veiligheid

- Advocaat Richard Korver pleit voor een landelijke taskforce die onder leiding van JenV zorgt voor techniek waarmee rechtbanken ook zaken kunnen behandelen met verdachten, advocaten en slachtoffers die niet lijfelijk, maar virtueel aanwezig zijn.
- Veel steun voor de noodwet tegen coronaspugers, maar op social media ook verschillende mensen die stellen dat het onrechtvaardig is tegenover mensen die zich wel gedragen (en niet getest mogen worden). De verdachte zou op zijn minst moeten betalen voor de test.

Kwetsbare groepen

- Verschillende voedselbanken uiten zorgen. De coronacrisis gaat leiden tot versnelde groei van het aantal klanten dat een beroep doet op de voedselbank.

Privacy

- In zaterdagkranten opvallend veel aandacht voor privacyvraagstukken. NRC schrijft in het redactioneel commentaar over o.a. het gebruik van drones dat massasurveillance nooit het nieuwe normaal mag worden. In De Volkskrant waarschuwt Europarlementariër Marietje Schaake o.a. voor bedrijven die locatiegegevens met overheden delen.

Grensoverschrijdende samenwerking

- Het Duitse Robert Koch Instituut (RKI) heeft Nederland aangemerkt als ‘internationaal risicogebied’ voor de verdere verspreiding van het coronavirus. Dit zal volgens media ‘naar alle waarschijnlijkheid ingrijpende gevolgen’ hebben voor grensovergangen en het grensverkeer tussen Duitsland en Nederland. De deelstaat Noordrijn-Westfalen ziet niets in het afsluiten van de grens met Nederland.

Wonen/Bouwen

- Bouwadvocaten verwachten dat er een golf van juridische procedures op de bouwsector afkomt vanwege de bouwvertragingen. Bouwbedrijven zijn druk bezig opdrachtgevers voor te bereiden op vertragingen en hogere kosten.

Europese economische aanpak

- Er moet een nieuw Europees fonds komen dat namens de eurolanden langlopende obligaties gaat uitgeven. Het geld dat met deze eurobonds wordt opgehaald, is bedoeld voor herstelinvesteringen in industriële sectoren die schade oplopen tijdens de coronacrisis, stellen eurocommissarissen Thierry Breton en Paolo Gentiloni.
- Veel weekendkranten analyseren hoe 'Nederland zich vergaloppeerde in Europees overleg over financiële steun aan zwaar getroffen Zuid-Europese landen' (NRC).

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
<ul style="list-style-type: none"> • Nederlanders die overleden zijn aan COVID-19 • Nederlanders besmet en/of geïsoleerd in gebieden getroffen door COVID-19 • Patiënten, medewerkers en bezoekers van gesloten Nederlandse ziekenhuizen • Bedrijven die getroffen worden door de gevolgen van het virus of door de maatregelen 	<ul style="list-style-type: none"> • Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders • Werknemers en klanten van getroffen bedrijven • Zorginstellingen en personeel • Organisaties met getroffen medewerkers/studenten • Familie van Nederlanders die vanwege het coronavirus gestrand zijn in het buitenland 	<ul style="list-style-type: none"> • Algemeen publiek • Politici